

**РОЗВИТОК ЄДИНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ
ТА ОЦІНКИ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ЕПІДЕМІЇ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ
В УКРАЇНІ: ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
ТА ПОСИЛЕННЯ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ**

(за підсумками П'ятої національної науково-практичної конференції
з моніторингу та оцінки)

П'ята національна науково-практична конференція з моніторингу та оцінки заходів протидії епідемії ВІЛ-інфекції в Україні пройшла в Донецьку протягом 20–22 листопада 2013 р. і стала платформою для ефективного діалогу майже для 130 фахівців, представників широкого кола зацікавлених сторін, небайдужих до проблем профілактики ВІЛ/СНІД на національному та регіональному рівнях. У Загальнодержавній програмі забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки, одним із завдань є створення єдиної системи моніторингу та оцінки ефективності заходів, що здійснюються на національному та регіональному рівнях з відповідним фінансуванням. Система моніторингу та оцінки призначена для збору, збереження, аналізу та поширення даних стосовно епідемічного процесу з ВІЛ-інфекції та результативності заходів протидії епідемії.

Під час конференції були висвітлені питання, що мають ключове значення для розвитку єдиної системи моніторингу та оцінки відповіді на епідемію ВІЛ-інфекції у контексті підвищення ефективності управлінських рішень і посилення міжсекторальної співпраці за різними компонентами МіО, а також для подальшої інституціалізації системи моніторингу та оцінки, ефективного використання даних для стратегічного планування у сфері ВІЛ/СНІДу тощо.

Тематика конференції складалася з трьох основних компонентів: 1) розбудова єдиної системи моніторингу та оцінки в Україні у рамках національної стратегії та міжнародних підходів у сфері ВІЛ-інфекції/СНІДу; 2) розбудова регіональної системи МіО ефективності заходів, спрямованих на запобігання поширенню епідемії ВІЛ-інфекції, посилення дослідницького потенціалу у сфері протидії ВІЛ/СНІДу; 3) посилення міжсекторальної співпраці та ефективності управлінських рішень у сфері ВІЛ/СНІДу.

Планом конференції було передбачено три пленарних засідання та десять тематичних сесій.

На першому пленарному засіданні із словами привітання та установчими презентаціями виступили директор ДУ "Український центр контролю за соцхворобами МОЗ України" Н. М. Нізова; асоційований директор із стратегічної інформації, моніторингу та оцінки О. В. Варецька (МБФ "Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні"); керівник відділу моніторингу та оцінки Я. Ю. Зелінський (ВБО "Всеукраїнська мережа ЛЖВ") та радник зі стратегічної інформації Е. В. Гвоздьова (ЮНЕЙДС).

Коло питань пленарного засідання фокусувалося на таких стратегічних для України темах: напрями та досягнення державної політики у сфері протидії епідемії ВІЛ-інфекції, роль єдиної системи МіО, ключові виклики та досягнення у цьому контексті, стратегія розвитку Національного плану МіО ефективності Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, оцінка епідемії в Україні за результатами міжнародної звітності, реалізація програм Глобального фонду та становлення системи МіО, перспективні інформаційні ресурси моніторингу та оцінки заходів протидії епідемії ВІЛ-інфекції.

Серед доповідачів – представники державного сектору, міжнародних організацій та дослідницьких інститутів, а саме: В. О. Каранда – керівник Групи впровадження гранту Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією, 10 раунд, ДУ "Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України"; О. С. Жигінас – координатор з моніторингу і оцінки групи впровадження гранту Глобального фонду, "Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України"; О. О. Недужко – консультант Бюро ВООЗ в Україні; І. В. Кузін – завідувач центру моніторингу і оцінки виконання програмних заходів ДУ "Український центр контролю за соцхворобами МОЗ України"; Йоріс Ванделанотте – заступник директора відділу моніторингу та оцінки, проект USAID RESPOND; Т. В. Бондар – директор ГО "Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка".

Друге пленарне засідання було присвячено питанням регіональної системи моніторингу і оцінки. Розглядалися ключові досягнення та основні проблеми на сучасному етапі розбудови регіональної системи МіО, тенденції розвитку субрегіональних епідемій за показниками моніторингу і оцінки, ефективність програм профілактики ВІЛ-інфекції (ПОШ, ЗПТ, АРТ) в Україні, впровадження як компонент системи МіО, епідеміологія вживання психоактивних речовин в Україні та сучасні способи візуалізації даних, таких як картування. Доповідачами другого пленарного засідання стали: І. В. Кузін – завідувач центру моніторингу і оцінки виконання програмних заходів ДУ "Український центр контролю за соцхворобами МОЗ України"; А. В. Горош-

ко – координатор з питань ВІЛ/СНІДу, Світовий банк; К. В. Думчев – радник з стратегічної інформації Центру контролю та профілактики захворювань Департаменту охорони здоров'я США (CDC); Йоріс Ванделанотте – заступник директора відділу моніторингу і оцінки, Pact Inc.; І. А. Шваб – фахівець із стратегічної інформації, USAID RESPOND.

Теми, порушені на пленарних засіданнях, знайшли своє детальне відображення в подальшій роботі *шести секцій*, на яких обговорювалися питання посилення потенціалу регіональних центрів моніторингу і оцінки виконання програмних заходів з протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу (фасилітатори – І. В. Кузін, Е. В. Гвоздьова), епідеміологічного нагляду за ВІЛ-інфекцією (фасилітатори – В. А. Марциновська, О. О. Недужко), науки впровадження та оцінки ефективності поведінкових втручань, зокрема серед ув'язнених, підлітків груп високого ризику та чоловіків, які мають секс з чоловіками (фасилітатори – Р. В. Йорик, О. О. Недужко), національного реєстру інтервенцій у сфері ВІЛ/СНІДу в Україні (фасилітатори – І. В. Пиголенко, Т. О. Салюк), позитивних практик та викликів впровадження системи МіО в ДПтСУ.

Ще один напрям засідань – посилення дослідницького потенціалу у сфері ВІЛ/СНІДу. Тут багатьох зацікавили майстер-класи щодо тріангуляції даних у сфері ВІЛ/СНІДу із застосуванням регіональних запитів на ті чи інші дані (тренер – Ю.-І. Чакало, Загребський університет, Хорватія; фасилітатори – Т. О. Салюк, В. А. Марциновська, І. В. Кузін).

Робота ще чотирьох секцій була спрямована на посилення міжсекторальної співпраці та ефективності управлінських рішень у сфері ВІЛ/СНІДу. Зокрема обговорювалися питання щодо оцінки міжсекторальної взаємодії у сфері ВІЛ/СНІДу на різних організаційних рівнях, щодо сфер відповідальності основних ключових партнерів, посилення ролі державного сектору у сфері моніторингу і оцінки протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на різних організаційних рівнях, підвищення ефективності моніторингу лікування хворих на ВІЛ-інфекції відповідно до міжнародних цілей та національної стратегії, розвитку дійового партнерства між державним та неурядовим секторами у сфері моніторингу і оцінки програм щодо профілактики, лікування та догляду для СН. Секції сконструйовані за тематичними напрямами: моніторинг медичних програм у сфері ВІЛ/СНІДу (фасилітатори – Ж. В. Антоненко, А. А. Кошикова), моделювання епідемічної ситуації з ВІЛ-інфекції за допомогою спеціальних програм АЕМ та АІМ (фасилітатори – І. В. Кузін, Т. О. Салюк), моніторинг і оцінка очима пацієнтів (фасилітатори – І. Ю. Агеєва, І. А. Матковський) та досвід і перспективи використання інструментів моніторингу профілактичних програм, створених у рамках реалізації проекту Глобального фонду (фасилітатори – Н. В. Салабай, В. А. Марциновська).

Команда ГО "Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка" представила на конференції дві презентації, засновані на досвіді проведення відповідних досліджень, а саме:

– "Моніторинг витрат та аналіз вартості" (Т. В. Бондар, пленарне засідання № 1). Основну увагу було зосереджено на необхідності заздалегідь запланованого, інформаційно відкритого та практично орієнтованого аналізу вартості на рівні окремих профілактичних програм і послуг з метою подальшої оцінки їх ефективності та можливості впровадження;

– "Дослідження щодо аналізу зацікавлених сторін та оцінки потенціалу надавачів послуг як оцінка міжсекторальної взаємодії у сфері ВІЛ/СНІД серед підлітків груп ризику" (А. В. Судакова, секція № 9). Увагу було акцентовано на ефективності цього методу дослідження не лише з точки зору наукового інструментарію, але й механізму адвокації та координації зацікавлених сторін різних сфер впливу, збільшення залучення та формування прихильності до вирішення проблем, пов'язаних з доступом до профілактичних послуг підлітків, зокрема з груп ризику.

*А. В. Судакова,
фахівець з управління проектами
сектору МіО соціальних проектів
ГО "Український інститут соціальних досліджень
імені Олександра Яременка"*